

Prawa małego autora

WIEDZA W PIGUŁCE

Dla nauczyciela

Prawo autorskie to temat złożony, często wywołujący kontrowersje. W obliczu gwałtownych zmian kulturowych spowodowanych rozwojem technologii wiele aspektów własności intelektualnej można interpretować na bardzo różne, często sprzeczne, sposoby. Najistotniejsze jest uwrażliwienie na niezbywalne, osobiste prawa autorskie oraz możliwości związane z dozwolonym użyciem.

Każdy wytwór aktywności twórczej, niezależnie od jego wartości artystycznej, jest utworem. Utwory są chronione prawem autorskim. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych definiuje utwór jako każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

Prawa autorskie dzielą się na dwie kategorie: prawa osobiste i prawa majątkowe.

Prawa osobiste to:

- prawo do rozpoznania autorstwa

Każdy utwór, z którego korzystamy, musi być poprawnie oznaczony imieniem i nazwiskiem lub pseudonimem autora. Przypisanie sobie autorstwa cudzego utworu to plagiat.

- prawo do integralności utworu

Nie wolno zmieniać treści utworu.

- prawo do pierwszego rozpowszechnienia

Rozpowszechnienie utworu może polegać na udostępnieniu utworu w internecie, przekazaniu rękopisu wydawnictwu lub wykonaniu utworu.

Prawa osobiste są niezbywalne i nigdy nie wygasają.

Prawa majątkowe są zbywalne oraz ograniczone w czasie. Mają one charakter monopolu — autor ma prawo decydować o tym, kto i jak będzie wykorzystywał jego utwór. Prawa majątkowe ograniczone są dozwolonym użyciem. Są to legalne sposoby wykorzystania utworu w sposób, który nie wymaga zgody twórcy.

Przykładami dozwolonego użycia są m.in.:

- kopiowanie i rozpowszechnianie utworu na użytek własny, rodziny i znajomych oraz w celach edukacyjnych
- cytowanie utworu w całości lub fragmentach
- pobieranie utworu z internetu

Ponieważ prawa majątkowe są zbywalne, twórca może przekazać je innej osobie lub firmie na podstawie umowy. Po śmierci twórcy z praw mogą korzystać jego spadkobiercy.

Oprócz majątkowych praw autorskich przysługujących (przynajmniej początkowo) twórcom istnieją jeszcze tzw. prawa pokrewne przysługujące producentom i artystom wykonawcom. Dlatego w przypadku nagrań audio i filmowych musimy prosić o zgodę na wykorzystanie utworu więcej osób niż tylko samych twórców utworu.

Prawa majątkowe wygasają w Polsce po 70 latach od śmierci autora. Ogół utworów, do których prawa majątkowe wygasły, nazywamy domeną publiczną. Z utworów w domenie publicznej każdy może korzystać bez ograniczeń.

Dla ucznia:

Wszystko, co robisz, należy do ciebie. Pokazuj (np. w internecie) innym to, co tworzysz. Dziel się swoimi utworami i korzystaj z tego, co robią inni. Zdjęcia, wiersze, piosenki, rysunki, filmy itd. — to utwory. Ich twórca to autor.

Cytowanie to umieszczenie w swoim utworze fragmentu czyjegoś utworu. Taki fragment to cytata.

Cytując, nie zapominaj o napisaniu, kto jest autorem i podaj dokładny tytuł cytowanego utworu. Dlaczego? Ponieważ bardzo ważny jest zarówno szacunek dla pracy własnej i innych, jak też możliwość szybkiego znalezienia całego utworu.

Możesz dzielić się książkami, filmami i piosenkami ściągniętymi z internetu. Pamiętaj, że umieszczanie w sieci dzieł bez zgody ich twórców jest wbrew prawu autorskiemu.

SŁOWNICZEK

- **cytata:** umieszczenie fragmentu czyjegoś utworu w swoim utworze
- **plagiat:** skopiowanie utworu (lub jego części) innego autora i przedstawienie pod własnym nazwiskiem

Tekst: , scenariusz: Anna Buchner, konsultacja merytoryczna: . Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/prawa-malego-autora/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Cyfrowa Przyszłość, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Podstawa programowa:

2014/1/etyka/t1

2014/1/edukacja-wczesnoszkolna/c1

Podstawa programowa 2017:

Edukacja polonistyczna, I-III klasa

Osiągnięcia

Uczeń słucha z uwagą wypowiedzi nauczyciela, innych osób z otoczenia, w różnych sytuacjach życiowych, wymagających komunikacji i wzajemnego zrozumienia; okazuje szacunek wypowiadającej się osobie.

Uczeń wykonuje zadanie według usłyszanego instrukcji; zadaje pytania w sytuacji braku rozumienia lub braku pewności zrozumienia słuchanej wypowiedzi.

Edukacja plastyczna, I-III klasa

Osiągnięcia

Uczeń rysuje kredką, kredą, ołówkiem, pacykiem (płaskim i okrągłym), piórem, węglem, mazakiem.

Uczeń maluje farbami, tuszami przy użyciu pędzli (płaskich, okrągłych), palców, stempli.

Edukacja społeczna, I-III klasa

Osiągnięcia

Uczeń wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu.